

Datum
2026-01-26

Bilaga 4

Insamling av förpackningsavfall vid lättillgängliga insamlingsplatser

1 Bakgrund och förutsättningar

När kommunerna 2024 fick ansvaret för att samla in förpackningar vid de dåvarande återvinningsstationerna, numera benämnda lättillgängliga insamlingsplatser (LIP), baserades ersättningen på producenternas dåvarande kostnader för insamlingen. Ersättningen är uppdelad i två delar: en fast del per insamlingsplats och en rörlig del per ton insamlade förpackningar och skulle täcka kostnaderna för samtliga förpackningsslag.

I takt med att fastighetsnära insamling (FNI) byggs ut är det tänkt att LIP:arna ska få en annan funktion än i dagsläget. Från 1 januari 2027 ska de LIP:ar som kommunerna får ersättning för främst användas för att samla in skrymmande förpackningar och om det finns ett pågående bygglovs- eller detaljplaneärende enligt plan- och bygglagen (2010:900) som behöver avgöras för att FNI enligt 6 kap. 4 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska kunna införas. Då får kommunen samla in förpackningsavfall från berörda fastigheter genom LIP:ar till dess att ärendet har avgjorts och FNI kan påbörjas.

Från och med den 1 oktober 2025 har avgränsningen i definitionen av skrymmande förpackningar i förpackningsförordningen till endast papper-, kartong- och plastmaterial tagits bort. Det kan dock, trots detta, antas att skrymmande förpackningar av glas och metall förekommer i mycket liten utsträckning och att det torde räcka att dessa hanteras på ÅVC. I detta projekt förutsätts därför skrymmande förpackningar i praktiken utgöras av förpackningar av papper, kartong och plast.

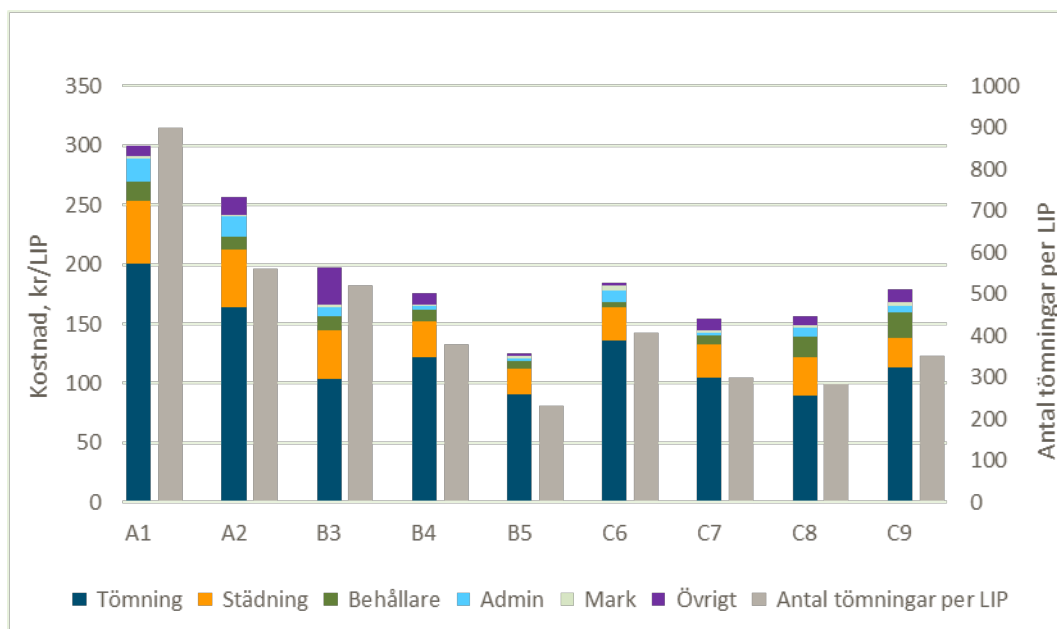
I denna bilaga presenteras en översiktlig utredning om insamling av förpackningsavfall vid lättillgängliga insamlingsplatser och ett förslag till ersättning för skrymmande förpackningsavfall vid lättillgängliga

insamlingsplatser. Utredningen baseras på data från genomförd enkätundersökning¹ och från Avfall Web 2024.

2 Analys av nuvarande kostnader och ersättning för insamling vid LIP

2.1 Kostnader för nuvarande insamling vid LIP

Kostnaderna för LIP:ar skiljer sig mycket åt mellan olika kommuner och beror bl.a. på kommungrupp enligt SKR:s indelning och hur väl utbyggd FNI är i en kommun. I Figur 1 sammanfattas den genomsnittliga mediankostnaden per kommungrupp, totalt och per kostnadspost² samt det beräknade antalet tömningar per LIP.

Figur 1 Mediankostnaden i kronor per LIP och år, uppdelat per kostnadspost och per kommungrupp (staplad stapel) samt genomsnittligt antal tömningar per LIP och år.

Värt att notera är att redovisade kostnader är medianvärden för de kommuner som har svarat på enkäten. Det finns därför kommuner som både har högre och lägre kostnader inom respektive kommungrupp. Det finns även ett bortfall av data från de kommuner som inte svarat på

¹ Som en del av denna utredning och utvärderingen av ersättningen genomfördes en enkätundersökning som gick ut till samtliga kommuner i Sverige. Totalt inkom svar som representerar ca 70 % av Sveriges kommuner.

² Tömning av behållare, Städning inklusive snöröjning, Behållare, Administration, Mark inklusive arrende, skötsel och iordningställande samt Övriga kostnader.

enkäten eller inte lagt in uppgifter om mängder och ersättning i Avfall Web.

Den enskilt största kostnaden är tömningskostnaden som står för ca 50 % till 84 % av totalkostnaden följt av städning/snöröjning som står för 16 % till 21 % av totalkostnaden beroende på kommungrupp. Kostnaderna för behållare, mark³ och administration är enligt enkätsvaren av begränsad betydelse i relation till kostnaderna för tömning och städning/snöröjning.

Kommungrupp A1 och A2 är storstäder och pendlingskommun till storstäder. Flera av dessa kommuner kännetecknas av hög befolkningstäthet där det då ofta blir ont om plats för LIP:ar. Det innebär att de LIP:ar som finns ofta både har mindre och färre behållare och nyttjas av många människor. Tömning behöver därför ske ofta och kostnaderna per LIP blir hög. Detta illustreras i Figur 1 där det framgår att inte bara kostnaden per LIP är högst i dessa kommungrupper utan även antalet tömningar per LIP. I kommungrupp A1 är mediankostnaden ca 300 tkr per LIP och år och i A2 ca 260 tkr. Svaren i enkätundersökningen visar att det inte är ett högt tömningspris i dessa kommungrupper som förklarar den höga tömningskostnaden utan snarare antalet tömningar per LIP. Många kommuner i kommungrupp A2 har lika extrema förutsättningar som i A1 med en befolkningstäthet på över 500 invånare per kvadratkilometer men då beräkningarna bygger på medianvärden blir mediankostnaden lägre i denna kommungrupp.

Som kontrast till storstadskommunerna står mindre städer och landsbygdskommuner med lägre befolkningstäthet. Detta innebär att varje LIP nyttjas av få människor, vilket minskar behovet av tömningar. I Figur 1 syns detta för kommungrupp B5, C7 och C8 (lågpendlingskommun nära större stad, pendlingskommuner nära mindre stad/tätort och landsbygdskommuner) som alla har få tömningar per LIP. Mediankostnaden i dessa kommuner är i storleksordningen 150 tkr per LIP och år.

Övriga kommuner, B3 (större stad), B4 (pendlingskommun nära större stad), C6 (mindre stad/tätort) och C9 landsbygdskommun med besöksnäring har en mediankostnad på i storleksordningen 200 tkr per LIP och år.

2.2 Nuvarande ersättning för LIP

Ersättningen för nuvarande insamling vid LIP är uppdelad i två delar:

- Fast ersättning per LIP

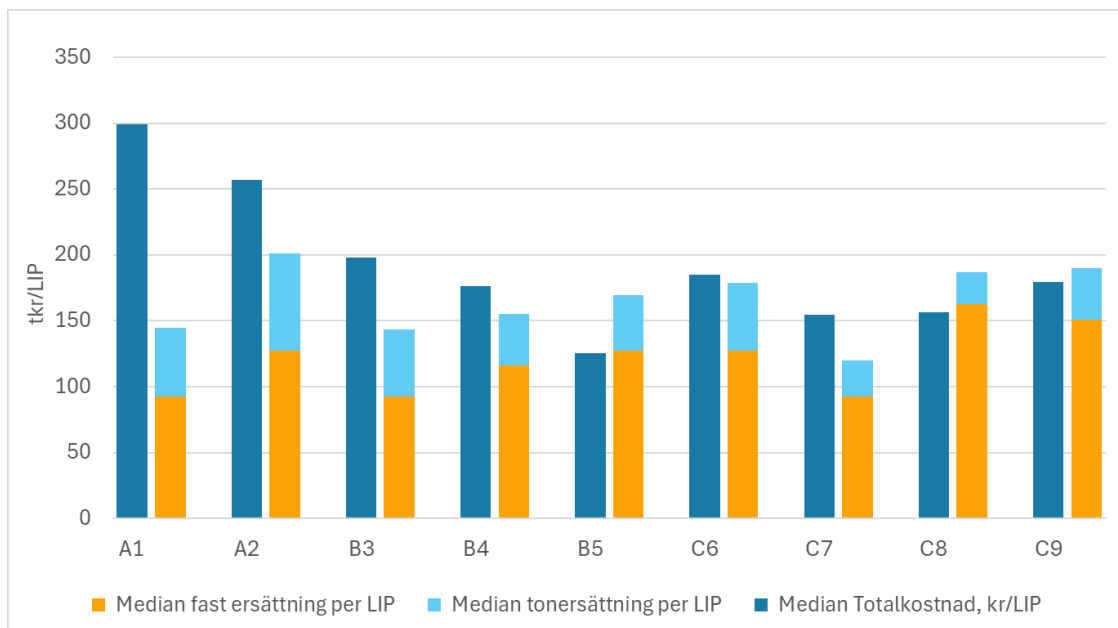
³ Inklusivt arrende, skötsel, iordningställande o dyl.

- Tonersättning för insamlat material

Denna uppdelning av ersättningen innebär att kommunens kostnader för LIP:ar behöver jämföras med den *totala* ersättningen för att ge en bild av kostnadstäckningen för LIP:arna. En sådan beräkning har gjorts och redovisas i Figur 2. Beräkningen baseras på:

- kostnader för LIP, baserat på svar i enkätundersökning⁴
- fasta ersättningar för LIP, redovisade i Avfall Web 2024
- en beräkning av sammanlagd tonersättning per LIP baserat på redovisade mängder från LIP i Avfall Web 2024 och tonersättningen per materialslag 2024. Den rörliga ersättningen har reducerats motsvarande den del av ersättningen som avser omlastning.

Värt att notera är att redovisade kostnader och ersättningar är medianvärden för kommungruppen, vilket innebär att det finns enskilda kommuner som har högre eller lägre kostnader än ersättning och spridningen inom respektive kommungrupp är stor.

Figur 2 Genomsnittliga kostnader per LIP per kommungrupp samt genomsnittlig ersättning per LIP uppdelad i fast och rörlig ersättning. Den rörliga ersättningen har reducerats motsvarande den del av ersättningen som avser omlastning.

Denna jämförelse visar att framförallt kommuner i kommungrupp A1 men även A2 har betydligt högre kostnader än vad de får ersättning för, se

⁴ Enkätundersökning 2025 med uppgifter som avser 2024.

Figur 2. Även i kommungrupp B3 och C7 är kostnaderna något högre än den totala ersättningen.

I några kommungrupper är medianersättningen högre än de redovisade mediankostnaderna, vilket framförallt gäller kommungrupp C8 som också har den högsta fasta ersättningen. Även kommungrupp B5 redovisar lägre mediankostnader än medianersättning. En eventuell orsak till att kostnaderna är lägre i kommungrupp B5 skulle kunna vara att många kommunerna i denna kommungrupp inte har redovisat alla kostnadsposter t.ex. kostnader för behållare, administration och städning/snöröjning vilket gör att totalkostnaden blir lägre, och att kostnaderna i denna grupp därför kan vara underskattad.

I de flesta övriga kommungrupper är ersättningen ungefär i nivå med kostnaderna. Av de som har svarat på enkäten är det ungefär en tredjedel av kommunerna som har lägre än 80 % kostnadstäckning och ungefär en fjärdedel har över 120 % kostnadstäckning.

2.3 Kostnader för LIP beroende på utbyggnaden av FNI

Vid införande av FNI kan mängden avfall som lämnas på en LIP förväntas minska. Erfarenheter visar dock att mängden som lämnas vid LIP vanligen är betydande även efter införande av FNI, vilket kan antas bero på att skrymmande förpackningar lämnas vid LIP:ar men kanske framförallt att LIP:arna även nyttjas av verksamheter. Härutöver kan antas att LIP:arna fyller en funktion som backup för insamling av vanliga förpackningar, åtminstone under en övergångsperiod tills FNI är fullt utbyggd och dimensionerad för insamling av alla förpackningar som inte är skrymmande.

Att kostnaderna per LIP sjunker vid etableringen av FNI är tydligt i en jämförelse mellan kommuner med hög anslutningsgrad till FNI i småhus och kommuner med låg anslutningsgrad. Skillnaden är störst i storstäder och pendlingskommun nära storstad (kommungrupp A1 och A2). Här är skillnaden över 100 % för kommuner med över 500 invånare per kvadratkilometer respektive 22 % för kommuner med mindre än 500 invånare per kvadratkilometer. I många andra kommungrupper är skillnaderna lägre, ca 11-23% och i vissa kommungrupper kan inte någon skillnad ses alls. Varför effekten av FNI skiljer sig åt mellan olika kommungrupper har inte analyserats.

Samma skillnad kan inte återfinnas i kommuner som har haft väl utbyggd FNI länge och därmed har arbetat bort många LIP:ar. I dessa kommuner nyttjas de kvarvarande LIP:arna fullt ut och kostar därmed lika mycket som en LIP i en kommun utan väl utbyggd FNI.

3 Beräkning av kostnader för insamling av förpackningar på framtida LIP:ar

3.1 Funktion och utformning av framtida LIP

Utformningen av det framtida systemet för insamling av skrymmande förpackningsavfall vid lättillgängliga insamlingsplatser är idag inte känd och innebär därför flera utmaningar för kommunerna, vilket belyses i Avfall Sveriges rapport 2025:03. Den nya lagstiftningen innebär att det finns flera svårigheter att förhålla sig till, framförallt begreppen skrymmande och lättillgänglig samt tekniska lösningar och hur LIP:arna används idag.

3.1.1 Skrymmande förpackningar

Enligt gällande lagstiftning ska LIP:arna från 2027 användas för insamling av i huvudsak skrymmande förpackningar⁵ från hushåll och samlokaliserade verksamheter som valt kommunal insamling⁶, vilket är den hantering som kommunerna ska få ersättning för. I praktiken innebär detta insamling av skrymmande förpackningar av papper och plast. Dock är inte begreppet ”skrymmande förpackningar” tydligt reglerat. Det finns en generell definition av skrymmande avfall⁷ men inte någon mer specifik definition av skrymmande förpackningar.

Mängden skrymmande förpackningar är i dagsläget okänd. I enkätundersökningen ombads kommunerna att göra en bedömning av andelen skrymmande förpackningar av mängden förpackningar som tas emot på LIP och bedömningarna varierade stort. I genomsnitt (median av alla som gjort en uppskattning) består pappersfraktionen av 25 % skrymmande förpackningar och plastfraktionen av 15 % skrymmande. Lämnade fritextkommentarer visar dock tydligt att det varierar stort vad kommunerna tolkar som skrymmande och att kommunerna saknar data, vilket gör att bedömningarna är mycket grova uppskattningar.

Uppgifter om insamlade mängder från kommuner som har väl utbyggd FNI visar att det fortfarande finns ett behov av LIP:ar. Behovet kan därmed inte enbart förklaras av hushållens behov av att lämna förpackningar. De förpackningar som i dessa kommuner samlas in vid LIP bedöms därför till stor del komma från verksamheter.

⁵ Enligt lagstiftningen får LIP:arna även användas för icke-skrymmande förpackningar från fastigheter med pågående bygglovsärenden.

⁶ Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar, 6 kap. 6§

⁷ Avfallsförordningen (2020:614), 1 kap. 4§.

3.1.2 Lättillgängliga insamlingsplatser

Lagstiftarens intention är att insamlingen av skrymmande förpackningar ska ske vid lättillgängliga insamlingsplatser men vad begreppet "lättillgänglig" innebär är inte reglerat och därmed inte heller vad det innebär i form av antal platser eller service på respektive plats. Naturvårdsverket har tagit fram vägledning om lättillgängliga insamlingsplatser. Vilken typ av insamlingsplatser som skulle kunna betecknas som lättillgängliga kan variera mellan kommuner utifrån lokala förutsättningar, t.ex. om den är lokaliserad i en stad där folk rör sig till fots eller kollektivt eller områden där folk i större utsträckning är bilburna.

Vilken servicenivå som är rimlig i systemet med lättillgängliga insamlingsplatser begränsas bl.a. av möjligheterna att hitta platser för nya LIP:ar. Antalet platser för LIP:ar är i de flesta kommuner svårt att öka. I de flesta kommuner konkurrerar platser för LIP:ar med andra samhällsfunktioner och att etablera nya platser är i många kommuner inte möjligt.

3.1.3 Tekniska lösningar för utformning av framtidens LIP:ar

Vilken servicenivå som är rimlig i systemet med lättillgängliga insamlingsplatser begränsas även av möjligheten att skapa en kostnadseffektiv och säker insamling.

En LIP som är dedikerad för skrymmande förpackningar av papper och plast, i betydelsen sådant avfall som är för stort för att rymmas i en FNI-behållare, skulle antingen behöva tömmas med hög frekvens eller vara utrustad med komprimerande behållare av något slag. Inkasthålen skulle behöva vara så pass stora att avfallet går in men inte tillåta någon att krypa in, vilket kan vara svårt att uppnå utan att platsen är bemannad. I dagsläget är det absolut vanligast att skrymmande förpackningar av papper och plast, d.v.s. möbelkartonger eller liknande, ses som grovavfall och därmed slängs på en återvinningscentral där både bemanning och ofta även komprimering finns att tillgå. På en återvinningscentral kan öppna containrar användas, vilket underlättar avlämning av avfall.

Inom ramen för denna revidering av ersättningen har inte kunnat identifieras en teknisk lösning och en utformning för LIP som bara tar emot skrymmande förpackningar som både är kostnadseffektiv och säker.

Trots att det är lagstiftarens intention att dagens LIP:ar ska ersättas med andra typer av insamlingssystem för i huvudsak skrymmande förpackningar, anger tre fjärdedelar av de svarande i genomförd enkätundersökning att de under 2027 avser att fortsätta med insamling av förpackningar på LIP:ar utformade ungefär som dagens LIP:ar. Även på några års sikt tycks kommunerna i stor utsträckning komma att fortsätta med

förpackningsinsamlingen på insamlingsplatser motsvarande dagens LIP:ar – ca två tredjedelar av kommunerna anger att LIP:arna kommer att vara containerbaserade ungefär som idag även om många kommuner även ser att andra typer av lösningar är möjliga, t.ex. med andra typer av containrar, vid bemannad ÅVC eller med mobila lösningar som komplement, se Tabell 1.

Tabell 1 Sammanfattning av hur kommuner avser att utforma framtidens LIP:ar till 2027 samt på några års sikt. Källa: Naturvårdsverkets enkätundersökning 2025 om förpackningsinsamling.

Hur ser ni att framtidens LIP:ar i er kommun kommer att utformas?	2027	På några års sikt
Containerbaserade ungefär som idag	92%	67%
Containerbaserade men med en annan typ av container	2%	13%
Insamling av skrymmande förpackningar endast vid bemannad ÅVC	5%	8%
Mobil lösning i kombination med stationära insamlingsplatser	0%	9%
Annat	1%	3%
	100%	100%

3.1.4 Antalet LIP:ar i framtiden

Resultatet av enkätundersökningen visar också att kommunerna avser att minska antalet LIP:ar i takt med att FNI byggs ut. Baserat på svaren i enkätundersökningen kommer antalet LIP:ar minska med uppskattningsvis 16 % till 2027 jämfört med 2024 och på några års sikt kommer antalet platser att halveras. Det är inte möjligt att mer precist förutsäga hur många LIP:ar som kommer att finnas eller tillkomma på grund av omständigheter såsom exempelvis pågående bygglovsärenden.

3.1.5 Samlad bedömning

Sammantaget bedöms LIP:arna under de närmaste åren komma att se ut ungefär som dagens LIP:ar. Eftersom data saknas över mängden och andelen skrymmande förpackningar görs bedömningen att LIP:arna kommer ta emot ungefär lika stora mängder pappers- och plastförpackningar som idag. Antalet LIP:ar kan förväntas komma att minska över tid och i takt med att erfarenheter skaffas av ett system med LIP:ar för skrymmande förpackningar av papper och plast kan tekniska lösningar som är både kostnadseffektiva och säkra komma att utvecklas med exempelvis nya typer av behållare. Vägledning från Naturvårdsverket kan också väntas påverka antalet och utformningen av LIP:arna.

3.2 Utgångspunkter för beräkningarna

3.2.1 Tillvägagångssätt vid beräkningarna

Beräkningarna av kostnader för insamling av skrymmande förpackningar av papper och plast på LIP bygger på 2024 års faktiska kostnader för LIP enligt svaren i genomförd enkätundersökning. Ett alternativ till att bygga ersättningen på faktiska kostnader skulle ha varit att basera den på en modell där kostnader beräknas baserat på teoretiska förutsättningar. Anledningen till valet att basera ersättningen på faktiska kostnader är att:

- Kommunerna kan redovisa kostnaderna för sina LIP:ar.
- Någon teknisk lösning för insamling av just skrymmande förpackningar på lättillgängliga insamlingsplatser finns i dagsläget inte.
- Genomförd enkätundersökning visar att många kommuner räknar med att det framtida LIP-systemet kommer att se ut ungefär som dagens LIP-system men att antalet platser kommer att minska över tid.
- Erfarenheten visar att även när kommuner infört FNI kvarstår ett behov av LIP:ar inte bara på grund av skrymmande förpackningar utan även som buffert vid tillfällena då FNI-systemet inte räcker till samt för att LIP:arna i strid med avsikten med systemet även nyttjas av verksamheter.

Enligt lagstiftningen får LIP:arna som kommunerna får ersättning för användas för icke-skrymmande förpackningar från fastigheter med pågående bygglovsärenden. LIP:ar kommer därför inte användas enbart för skrymmande förpackningar. Det finns dock inget underlag för att bedöma hur detta kommer att påverka mängderna som samlas in vid LIP.

Beräkningarna av ersättningarna utgår från samma mängder som genereras idag men kompenseras för att lagstiftningen innebär att framförallt skrymmande förpackningar ska samlas in vid LIP:ar, d.v.s i praktiken inte glas- och metallförpackningar. Det innebär att kostnaden för behållare och tömning avseende metall- och glasförpackningar räknas bort från den nuvarande totala kostnaden per LIP, se Tabell 2. Ca 15 % av antalet tömningar i dagens LIP-system beräknas avse glas- och metallförpackningar. I de fall returpapper har inkluderats i redovisade kostnader har dessa räknats bort.

En analys av de kostnader för LIP:arna som kommunerna angivit i enkätundersökningen visar att skillnaderna mellan olika kommuner är stor, även inom olika kommungrupper. Den visar även att

mediankostnaden i flera kommungrupper ligger på ungefär samma nivåer. Bedömningen är därför att det inte finns motiv till att beräkna individuella ersättningar för respektive kommungrupp. Istället har kommungrupper som har ungefär samma mediankostnad slagits ihop för att ge ett större statistiskt underlag. Kostnads- och ersättningsberäkningarna har gjorts på följande grupperingar av kommuner, baserat på kommungrupper:

- Kommuner i kommungrupp A1 och A2 med mer än 500 invånare per kvadratkilometer
- Kommuner i kommungrupp (A1 och) A2 med mindre än 500 invånare per kvadratkilometer
- Övriga kommuner

I kommungrupp A1 och A2 finns många kommuner med hög befolkningstäthet och mediankostnaden för dessa är högre än mediankostnaden för kommuner med lägre befolkningstäthet, enligt svaren i enkätundersökningen. Kommuner med mer än 500 invånare per kvadratkilometer finns uteslutande i kommungrupp A1 och A2.

Alla beräkningar görs baserat på medianer per grupperad kommungrupp enligt uppgifter från genomförd enkätundersökning samt inrapporterade data i Avfall Web och till Naturvårdsverket som underlag för utbetalning av ersättning.

3.2.2 Kostnadsberäkningar steg för steg

Beräkningen av kostnaden för insamling av endast papper och plast görs genom att subtrahera **kostnaden för behållare och tömning avseende metall och glas** från **totalkostnaden per LIP**. Beräkningen görs i följande steg:

1. Kostnaden för insamlingen av glas- och metallförpackningar erhålls genom att multiplicera **antalet tömningar** av glas och metall med **tömningspriset** för glas och metall.

Antalet tömningar erhålls genom att dividera **kostnaden för tömning** per LIP med det **genomsnittliga tömningspriset**.

- a. Kostnaden för tömning per LIP erhålls från enkätundersökningen (median per kommungrupp enligt enkätsvaren).
- b. Det genomsnittliga tömningspriset beräknas som ett viktat medelvärde av **tömningspriset** per fraktion baserat på den beräknade **andelen av tömningarna** som utgörs av respektive fraktion.

- Tömningspriser per fraktion erhålls från enkätundersökningen.
 - Den beräknade andelen av tömningarna avseende respektive fraktion erhålls baserat på inrapporterade mängder (Avfall Web 2024), volymvikter enligt Avfall Sveriges rapport Volymvikter för avfall samt antagna genomsnittliga containervolymer och fyllnadsgrader.
2. Kostnaden för behållare erhålls från enkätsvaren. Andelen som utgörs av behållare för glas- och metallförpackningar antas vara 30 % baserat på några exempelkommuner.
 3. Totalkostnaden per LIP erhålls från enkätsvaren.

3.2.3 Kostnader som inte tas hänsyn till

Kostnaderna för städning, snöröjning, mark och administration kan antas bli i princip samma som i dagens LIP-system. Exempelvis bedöms kostnaderna för städning i stor utsträckning hänföras till lätta och voluminösa fraktioner såsom papper och plast. Ytbehovet – vilket är av betydelse för både kostnaderna för städning, snöröjning och mark – bedöms åtminstone i ett kortare perspektiv inte påverkas nämnvärt av att endast förpackningar av papper och plast samlas in eftersom insamlingen antas ske på samma platser som i dagsläget.

3.3 Resultat

I Tabell 2 redovisas resultatet av kostnadsberäkningarna för insamling av förpackningar av papper och plast vid LIP.

Tabell 2 Totalkostnad, kostnad för insamling av metall- och glasförpackningar respektive pappers- och plastförpackningar på LIP, tkr/LIP

Kommungrupp	Totalkostnad, tkr/LIP	Tömnings- och behållarkostnad, metall- och glasförpackningar, tkr/LIP	Kostnad för pappers- och plastförpackningar, tkr/LIP
A1 & A2, >500*	344	50	294
A1 & A2, <500*	217	25	192
Övriga	175	26	150

* invånare per kvadratkilometer

4 Förslag till reviderad ersättning för insamling av förpackningar på LIP från 2027

4.1 Beräkningar av ersättning

Beräkning av ersättning baseras på de framräknade kostnader redovisade i kapitel 3.3. Utifrån dessa har följande justeringar gjorts för att räkna fram förslag till ersättning:

1. Borträkning av rörlig ersättning – Ersättningen för LIP föreslås, precis som i nuläget, baseras på en rörlig och en fast del. Den rörliga delen utgörs av tonersättningen och är densamma som tonersättningen för material insamlat via FNI och ÅVC. Resultatet av kostnadsberäkningen i kapitel 3.3 är kostnaden för insamling av enbart papper och plast där kostnaderna för glas- och metallförpackningar har räknats bort. Hela denna kostnad ska dock inte täckas av den fasta ersättningen eftersom en viss del av ersättningen utgörs av tonersättning. I beräkningen av förslaget till fast ersättning per LIP har därför den rörliga ersättningen (tonersättningen för papper och plast) subtraherats från den totala kostnaden per LIP för papper och plast. Beräknad tonersättning per LIP baseras på inrapporterade mängder från LIP enligt Avfall Web 2024 och tonersättningen 2024, korrigerat för den del av tonersättningen som avser omlastning indexuppräknat till 2024 (174 kr/ton).

$$\text{Fast ersättn. per LIP}_{(P\&P)} = \text{Tot kostn. per LIP}_{(P\&P)} - \text{Tonersättn. per LIP}_{(P\&P)}$$

2. Borträkning av skrymmande förpackningar – I förpackningsförrordningen framgår att ersättningen för LIP ska täcka insamling av skrymmande förpackningar. Eftersom beräkningarna utgår från nuvarande mängder har en schablonmässig reduktion av ersättningen gjorts för att ta hänsyn till att en viss mängd inte är skrymmande förpackningar. Den beräknade kostnaden som grund för den fasta ersättningen har därmed reducerats med 10 %.
3. Beräkning av extra ersättning för kommuner med hög befolkningstäthet – När ersättningsnivåerna har beräknats enligt punkt 1 och 2 i enlighet med den gruppering av kommuner som beräkningarna baseras på beräknas nivån för den extra ersättningen för kommuner med mer än 500 invånare per kvadratkilometer. Det görs genom att den framräknade ersättningsnivån för A1 och A2 med mer än 500 invånare per kvadratkilometer jämförs med den framräknade ersättningsnivån för de i kommungrupp A1 och A2 med mindre än 500 invånare per kvadratkilometer. Utöver detta har även en reduktion av den extra ersättningen gjorts för att korrigera för att

kommuner med hög befolkningstäthet i hög utsträckning inte har väl utbyggd FNI. Utbyggnaden av FNI har en betydande påverkan på belastningen på enskilda LIP:ar, vilket sänker behovet av tömningar och därmed kostnaderna. Föreslagen extra ersättning har därför justerats ner med 20 %.

4.2 Förslag till ersättningar

I Tabell 3 sammanfattas nuvarande fast ersättning per LIP per kommungrupp.

Tabell 3 Sammanfattning av nuvarande ersättning (median av beräknad rörlig resp. fast ersättning) samt förslag på ny fast ersättning, tkr/LIP.

Kommungrupp	Fast ersättning 2025, tkr/LIP	Förslag till ny fast ersättning, tkr/LIP
A1	94	117
A2	130	117
B3	94	101
B4	118	101
B5	130	101
C6	130	101
C7	94	101
C8	165	101
C9	153	101

I takt med att LIP:arna i allt större utsträckning kommer att användas för skrymmande förpackningar och ”vanliga” förpackningar i huvudsak samlas in genom FNI kan det finnas anledning att se över nivån på den fasta ersättningen per LIP. Som konstaterats i kapitel 2.3 kan kostnaderna per LIP förväntas sjunka i takt med ökad utbyggnad av FNI.

Som komplement till den fasta ersättningen enligt Tabell 3 föreslås en extra ersättning för kommuner med en befolkningstäthet över 500 invånare per kvadratkilometer, se Tabell 4.

Tabell 4 Förslag på extra ersättning för kommuner med hög befolkningstäthet, i tkr/LIP.

	Extra ersättning, tkr/LIP
Kommuner med >500 invånare/km ²	80

Alla beräknade ersättningar har indexuppräknats till 2025 års ersättningsnivåer.

5 Konsekvenser

5.1 Konsekvenser för kommuner

Genom förslaget anpassas den fasta ersättningen för LIP:ar till att LIP:arna i praktiken kommer vara avsedda för insamling av skrymmande förpackningar av papper och plast.

Ändringar av de fasta ersättningarna enligt förslaget jämfört med dagens ersättningsnivåer påverkar kommuner i olika utsträckning.

För kommungrupp A1 innebär förslaget en höjning av den fasta grundersättningen med 22 tkr/LIP och år och för kommungrupp A2 en sänkning med 13 tkr/LIP och år. I dessa två kommungrupper finns dock kommuner med en befolkningstäthet på över 500 invånare per kvadratkilometer, vilka föreslås även få en extra ersättning på 80 tkr/LIP och år. Detta gör att även många kommuner i kommungrupp A1 och A2 sammantaget får en väsentligt höjd ersättning. Kommuner med hög befolkningstäthet har ofta hög belastning per LIP, vilket leder till höga kostnader per LIP. Flera av dessa kommuner har också stora svårigheter att etablera tillräckligt många LIP:ar till följd av platsbrist, relativt låg anslutningsgrad till FNI men också gott om verksamheter som lämnar förpackningar på LIP:ar. I kommungrupp A1 innebär förslaget en höjning av ersättningen med totalt 103 tkr/LIP och år och för kommuner i kommungrupp A2 med mer än 500 invånare per kvadratkilometer en höjning med totalt 67 tkr/LIP och år.

Även ersättningen i kommungrupp B3 och C7 justeras upp något i jämförelse med nuvarande ersättning motsvarande 7 tkr/LIP och år.

I övriga kommuner är den föreslagna fasta ersättningen lägre än dagens nivåer. Detta beror delvis på att ersättningen endast ska täcka insamlingen av skrymmande förpackningar, vilket i praktiken innebär förpackningar av papper och plast, men även på nuvarande ersättningsnivåer. I de fall nuvarande ersättningsnivåer inte speglar kostnaderna blir skillnaderna större.

Kommungrupp B4, B5 och C6 får en sänkning av den fasta ersättningen med mellan 17 och 29 tkr/LIP och år.

Kommungrupp C8 och C9 får den största sänkningen på 64 respektive 52 tkr/LIP och år.

Sammantaget beräknas 90 kommuner få en höjd fast ersättning per LIP och 200 kommuner få en sänkt fast ersättning per LIP. Hur detta påverkar en enskild kommun beror på bl.a. kommunens kostnader för LIP, LIP:arnas funktion från 2027 och hur mycket rörlig ersättning som kommunen erhåller för insamlingen av pappers- och plastförpackningar per LIP.

Det finns många faktorer som påverkar kostnaderna per LIP där utbyggnaden av FNI har mycket stor betydelse. När en kommun bygger ut FNI minskar belastningen på LIP:arna och antalet tömningar minskar, vilket minskar kostnaden per LIP men även den rörliga ersättningen. Dock är den fasta ersättningen högre än den rörliga.

Kostnaden för LIP:ar beror på:

- Antalet LIP:ar
- Hur väl utbyggd FNI är
- Befolkningstäthet
- Verksamheter som nyttjar LIP
- Prisnivåer enligt avtal med entreprenörer

Om antalet LIP:ar är litet kan kostnaden per LIP bli hög. Om FNI är väl utbyggt sjunker behovet av avlämning av förpackningar på LIP och därmed kostnaden per LIP. I en kommun med få LIP:ar per invånare blir den totala kostnaden för LIP:ar begränsad i relation till kostnaden för förpackningsinsamlingen som helhet.

I vilken utsträckning förslaget till fast ersättning per LIP kommer att påverka enskilda kommuners kostnadstäckning beror på i vilken utsträckning FNI har byggts ut i kommunen och om antalet LIP:ar har förändrats för att möta hushållens behov och LIP:arnas ändrade funktion från 2027.

5.2 Konsekvenser för producentorganisationer

Konsekvenserna för producentansvarsorganisationer och i förlängningen producenter skulle med en ändrad fast ersättning per LIP och extra ersättning per LIP för kommuner med hög befolkningstäthet enligt förslaget sammantaget ge en ersättning för LIP:ar som, med samma antal som i dagsläget, beräknas bli ca 5 Mkr/år lägre på nationell nivå jämfört med nuvarande ersättning. Om antalet LIP:ar minskar enligt kommunernas bedömning minskar den sammanlagda ersättningen i motsvarande grad. Den lägre ersättningen per LIP i flertalet kommungrupper bedöms minska risken för att antalet LIP:ar ökar på ett omotiverat sätt.

5.3 Konsekvenser för Naturvårdsverket

Som har beskrivits finns det i dagsläget inte någon tydlig definition av vad som utgör en LIP. En gemensamhetslösning för en grupp av hushåll kan i vissa fall liknas vid en LIP och gränsdragningen mellan vad som definieras som gemensamhetslösning och som en LIP är viktig. Det är därför angeläget att Naturvårdsverket tar fram vägledning som tydliggör

innebörden av begreppet LIP, innefattande servicenivå avseende exempelvis antal och utformning av LIP:ar.

En LIP ska enligt förpackningsförordningen användas för skrymmande förpackningar. Det är därför logiskt att en LIP behöver ha kapacitet att kunna ta emot förpackningar som är skrymmande, d.v.s. möbelkartonger eller liknande. En lösning med kärl eller krantömda behållare med små inkasthål kan därmed på sikt inte definieras som en LIP.

Det är också viktigt att en insamlingslösning endast tillgodoräknas som antingen en LIP eller en gemensamhetslösning. En insamlingslösning till vilken specifika hushåll hänvisas kan bara räknas som en gemensamhetslösning, inte som en LIP.

6 Övriga förslag

Ersättningen för förpackningsinsamling vid LIP:ar utgår från två grundläggande förutsättningar:

- Lagstiftningen som slår fast att ersättningen ska vara per LIP
- Kommungruppsindelningen

Detta innebär sammantaget att vissa kommuner har högre kostnader än de får ersättning för och vice versa samt att incitamenten för att effektivisera LIP-systemet begränsas. En kommun som tar bort LIP:ar på grund av minskad belastning riskerar att få högre belastning på kvarvarande LIP:ar med högre kostnader per LIP som följd. Det finns många faktorer som påverkar kostnaderna för LIP, bl.a. utbyggnad av FNI. I takt med att FNI byggs ut och LIP:arnas funktion ändras är det möjligt att de grundläggande förutsättningarna (ersättning per LIP samt kommungruppsindelningen) för ersättningen inte längre är de mest relevanta som utgångspunkt för att ersätta kommuner för insamling av skrymmande förpackningar vid LIP:ar.

Inom ramen för detta projekt har det inte ingått att se över kommungruppsindelningen och det har inte heller varit möjligt att ge förslag på ersättningar som inte överensstämmer med lagstiftningen. Trots det har en översiktlig undersökning av alternativa beräkningsgrunder för ersättningen gjorts för att se vilka förutsättningar som påverkar kostnaderna för LIP. Det resulterade i förslaget på extra ersättning för kommuner med hög befolkningstäthet men andra tydliga samband mellan kostnader och olika förutsättningar har inte kunnat identifieras inom ramen för detta projekt.

En grundlig översyn föreslås därför göras av beräkningsgrunderna för ersättning för LIP:ar, d.v.s. om det finns mer träffsäkra sätt att beräkna ersättningen än per LIP och baserat på SKR:s kommungruppsindelning.